

Kapitulos namas

XIV a. pabaigoje sklypą Lietuvos didysis kunigaikštis privilegija padovanojo Vilniaus Katedros kapitulai. Pastatas, kaip ir kiti Vilniaus kapitulos namai, buvo skirtas jos nariams apgyvendinti. Nežinoma, kas šiame pastate gyveno iki XVIII a. pabaigos. Prieš 1790 m. jis priklausė Ignotui Oskierkai (578, 1), po 1805 m. — Bžostovskiui. Po jo namą optavo ir nuomojo vyskupas Stanislovas Siestžencevičius. 1814—1817 m. nuomininkas Stanislovas Polanskis namą suremontavo. Darbus vykdė mūrininkas Kazimieras Obrembskis. Pertinkuotos išorinės sienos, flygelio antrame aukšte papildomai įrengtas butas, sumūryta pilkų koklių duonkepė krosnis. Trečiame aukšte kiemo pusės kambariuose, skirtuose caro armijos karininkams apgyvendinti, pertvarkytos durys. Dėl namo remonto išlaidų S. Polanskiui teko konfliktuoti su vyskupu S. Siestžencevičiumi. S. Polanskis skundėsi, kad *namas buvo apgriuvęs ir reikalavo žymaus remonto tiek viduje, tiek išorėje.* (575, 36 ir 105)

Namas trumpai priklausė prelatui Mykolui Dluskiui, kuris, deja, nesėkmingai susilaužęs koją 1821 m. balandžio 10 d. mirė. 1821 m. balandžio 23 d. surašytas šio gana prabangaus pastato inventorių. Namas dviejų aukštų. Gatvės fasade, pirmame aukšte trys, antrame aukšte šeši langai. Virš antro aukšto plona, per vienos plytos storį mūro siena, kurioje nutapyti šeši netikri langai. Namo fasadas dažytas akmens spalva, pirmas aukštas juodai. Pirmą ir antrą aukštus skyrė fasadinė siena, gausiai dekoruota arabeskomis. Vartuose, dviejose nišose, įtaisyti suoleliai.

Vartų kairėje pusėje priemenė ir kambarys, turintis du langus ir švedišką koklių krosnį. Į šį kambarį vedė dvi durys. Pirmosios, artimesnės nuo gatvės, buvo geležinės, antros, tolimesnės, medinės, iki pusės įstiklintos. Antrame aukšte du apartamentai. Kairėje priemenės pusėje — keturių kambarių butas. Jo langai į gatvę. Butą šildė dvi koklinės krosnys. Sienos išdažytos įvairiomis spalvomis: priškambaris dažytas apelsinų spalva, pirmasis kambarys žydrai, antras žaliai. Trečiojo — miegamojo — sienos papuoštos paneliais, nudažytais geltonai ir išmargintais arabeskomis. Iš šio miegamojo aplink koloną išmūryti sraigtiniai laiptai vedė į kiemą, laiptus apšvietė trys apvalūs langai. Kitas antro aukšto butas kiemo pusėje. Jame taip pat keturi kambariai, šildomi trimis krosnimis. Šio buto priškambario ir kambarių sienos baltos, tik vieno kambario sienos padengtos paneliais, išdažytos žydrai ir išdekoruotos arabeskomis.

Kiemo kairėje pusėje du vandeniui užlieti rūšiai. Viename jų šulinys. Ten pat, kairėje kiemo pusėje, tarnų kambarys, kuriame kepimo krosnis, prie jos židinytis su kaminėliu. Sienoje įtaisytos dvi spintos. Virtuvės ir tarnų kambarių grindys plytinės. Akmenimis išgrįstą kiemą nuo kaimyninės 152 posesijos skiria baltai dažyta mūrinė tvora. (557, 2)

M. Dluskiui 1821 m. pavasarį mirus, namą kapitula leido optuoti Žito-



Pastato dalis prie gatvės senesnė, statyta XVI a., gotikos laikotarpiu. XVII a. pradžioje rekonstruota įgijo renesansinį atiką. XVIII a. rekonstruota rytinė dalis, pastatytas barokinis namas kieme.





~ Akmeninė lenta-herbas ant tarpposės Pilies gatvės 4 pastato sienos, 1978 m.

~ Pilies g. 4 namo fasadas, 1956 m.

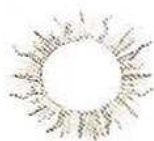
Kazimieras Mykolas Michalkevičius šiame name išgyveno iki mirties. Vilniuje baigęs vidurinę mokyklą, 1884—1888 m. studijavo Peterburgo vyriausioje dvasinėje seminarijoje, 1888 m. išventintas kunigu. Vėliau baigė Peterburgo dvasinę akademiją, 1908 m. gavo teologijos ir kanonų teisės magistro laipsnį, dirbo Vitebske, Varkove, Kronštate, kur buvo tvirtovės karo kapelionu, aukštojoje jūros karininkų mokykloje dėstė tikybą. Kronštate įkūrė parapinę mokyklą ir mėgėjišką teatrą, labdarybės draugiją.

miro vyskupui sufraganui Labunskiui (585, 20), tačiau jis po trijų savaičių namo atsisakė LDK referendoriaus Povilo Bžostovskio naudai. 1827 m. gruodžio 20 d. pastatas atiteko prelatui Juozapui Grosmanui (524, 183), 1828 m. — prelatui Vincentui Mikuckiui. Prelatas arkidiakonas Vincentas Mikuckis 1831 m. pastatą savo lėšomis tvarko ir remontuoja, pirmame aukšte įrengia du butus ir sandėlį, antrame aukšte — šešis kambarius. (580, 84) 1853 m. namas vėl laisvas, jį optuoja prelatas Juozapas Bovkevičius, 1879 m. — prelatas prepozitas Vaclovas Žilinskis, vėliau — prelatas Liudvikas Zdanavičius, kuris 1886 m. jį perleidžia kanauninkui Augustinui Lipnickiui. Dar po metų pastatas atitenka prelatui dekanui Klemensui Linkinui, o nuo 1888 m. prelatui Adomui Kozmjanui. Jis 1889 m. perstato daržinę kiemo gale: užstato antrą aukštą ir įrengia gyvenamąsias patalpas. XIX a. pastatas pagal architektų N. Čagino ir M. Prozorovo projektus du kartus, 1818—1820 ir 1885—1890 m., remontuojamas, tačiau fasadas išsaugomas nepakeistas nuo XVII a.

XIX a. pabaigoje namo korpuse prie gatvės šešis kambarius nuomojo Homeopatų draugija, kuri čia turėjo vaistinę, gydyklą ir provizoriaus butą. XX a. pradžioje namą valdė kanauninkas Majevskis. Namas ir flygelis dviejų aukštų, kieme dvi didelės mūrinės ūkinės patalpos. Name ir flygelyje 10 butų. Juos nuomojosi Vitkovskis, Narbutas ir kiti miestiečiai. (531, 1-3) 1906 m. kanauninkas Majevskis pagal architekto A. Mikulskio projektą virš korpuso prie Pilies gatvės ir šiaurinio kiemo flygelio užstato trečią aukštą, įrengia vidinius laiptus. (375)

Prieš Pirmąjį pasaulinį karą pastate veikė Darbininkų katalikų draugija ir V. Mikošos skulptūros, auksavimo ir tapybos dirbtuvė. XX a. pradžioje Vladislovas Subačius buvo įsirengęs laikrodžių dirbtuvę. (164) 1912 m. kanauninkas Adomas Savickis panoro pastatą rekonstruoti — užstatyti trečią aukštą, renesansiniame atike prakirsti langus, tačiau jo prašymą miesto dūma atmetė. (375) 1914 m. jis antrą kartą prašo leidimo pastato varuose įrengti parduotuvės iškabą, tačiau ir šį kartą leidimo negauna. (385) Pastatas iki mūsų dienų išsaugojo nesužalotą įdomų fasadą. Lenkų valdomame Vilniuje 22 kvartalas paskelbtas paminkliniu ir pastato pakeitimai ir rekonstrukcijos buvo uždrausti. Remontuojant parduotuvę namo valdytoji miesto valdyba atsiuntė įspėjimą, kad namas — vertingas paminklas ir būtina laikytis paminkliniams statiniams keliamų reikalavimų. (467)

1918 m. Vilniaus Katedros kapitula šį namą iki gyvos galvos paskiria prelatui, vėliau vyskupui Kazimierui Mykolui Michalkevičiui. Vietoje Rusijos valdžios pašalinto vyskupo Eduardo von Ropo popiežiaus Pijaus X paskirtas Vilniaus diecezijos valdytoju K. M. Michalkevičius 1908 m. rugsėjo 15 d. atvyko į Vilnių. Tuo metu Vilniuje vyko aštrios kovos tarp lenkų ir lietuvių dėl pamokslų ir atskirų lietuviškų pamaldų bažnyčiose. Bandydamas kiek sušvelninti trintį, K. M. Michalkevičius kapitulos nariu paskyrė lietuvių Juozą Kuklą, mėgino spręsti lietuvių kalbos vartojimo problemą



Šiame pastate, atvykęs iš Lvovo 1920 m. gruodžio 1 d., trumpai apsigyveno karingasis lenkų vyskupas Vladislovas Bandurskis, po metų persikėlė į Vyskupų rūmus. Aršus lenkų nacionalistas, rusų priešas, V. Bandurskis vyskupu konsekruotas 1906 m., paskirtas Lvovo arkidiecezijos sufraganu, be to, ėjo Krokuvos dvasinės seminarijos rektoriaus pareigas, buvo aktyvus visuomenininkas ir politikas. 1912–1913 m. jo bute svarstyta pasikėsinimo galimybė. Siekiant sužlugdyti caro atvykimą į Varšuvą, per šventinimo ceremoniją planuota susprogdinti naują stačiatikių soborą Saksų aikštėje. Carui atšaukus savo vizitą į Varšuvą, sumanymo sprogdinti soborą atsisakyta. Pirmojo pasaulinio karo pabaigoje V. Bandurskis aktyviai rėmė Juzefą Pilsudskį ir lenkų legionus, lankėsi fronte. Į L. Želigovskio užimtą Vilnių atvykęs V. Bandurskis buvo Vidurio Lietuvos karinių pajėgų vyriausias kapelionas, jam paskirta generoliška pensija. (12, 563-564)



~ Kapitulos namo kiemas 1912 m.

mišriose parapijose, tačiau iš esmės konfliktų priežasčių nepašalino. Pirmojo pasaulinio karo metais rūpinosi badaujančiais, gavo leidimą periodiniam leidiniui *Vilniaus dienraštis (Dziennik Wilenski)*. Netrukus paaiškėjo jo prolenkiška orientacija: 1917 m. gegužės 24 d. kartu su kitais lenkų atstovais pasirašė kreipimąsi į Vokietijos kanclerį Teodorą Bethmann-Holwegą, siūlydamas Vilniaus kraštą prijungti prie Lenkijos. Dėl šio kreipimosi protestavusius Juozą Kuklą ir kitus lietuvius kunigus vyskupas nubaudė. Bavarijos nuncijus Eugeno Pacelli, kurio jurisdikcijoje buvo Vilniaus vyskupystė, matydamas, kad K. M. Michalkevičiaus veikla kiršina





~ Pilies gatvės pradžia apie 1950 m.

vietos gyventojus, pasiūlė vyskupui atsistatydinti. K. M. Michalkevičiaus veikla nepatenkinti vokiečiai vyskupą 1918 m. birželio 19 d. išvežė į Vokietiją, į benediktinų vienuolyną. Į jo vietą laikinu vyskupijos valdytoju buvo išrinktas kapitulos vikaras Janas Hanusovičius, o nuo 1918 m. gruodžio 8 d. naujai paskirtas vyskupas Jurgis Matulaitis.

Iš tremties 1918 m. lapkričio 26 d. į Vilnių grįžęs K. M. Michalkevičius ėmėsi visuomeninės veiklos, tačiau netrukus 1920 m. rugpjūčio 18 d. bolševikai jį areštavo ir iki 1921 m. kovo 22 d. kalino Maskvoje, Lubiankoje. Vilniuje šiame name jis gyveno iki 1940 m. vasario 16 d. Mirė apsirgęs plaučių uždegimu. (41, 575-576)

Butus šiame prestižiniame name tarpukariu nuomojosi spaustuvininkas Liudvikas Rakovskis, skulptorius-auksuotojas Vladislovas Mikoša, mokytoja Boleslava Baranovič, muzikas Romanas Kavalskis su šeima. (426) Antrojo pasaulinio karo išvakarėse name apsigyveno iš Rygos atvykusi latvė Michalina Zigmunts, lietuviai ūkininkai Elena Berlinskaitė ir Mečislovas Antanavičius. Iki 1932 m. čia veikė Vladislovo Čaplinskio batų, Leono Lopusinskio kailių parduotuvės, Leonardo Taraškevičiaus cukrainė, Leono Chominskio ir Liudviko Rakovskio „fotochemigrafija“, Zenono Banikovskio graviravimo ir S. Djakovskio bažnytinių ir salono dirbinių dirbtuvės. Jų savininkai šiame name nuomojo butus. (427)

1945 m. namas perduotas Dailės muziejui. 1947 m. pagal inžinieriaus S. Ramunio projektą perdirbtos pirmo aukšto angos, o 1954 m. pagal architekto S. Lasavicko projektą namas suremontuotas, apipavidalinta arka.

